

POLITIKA A POLITICKÉ IDEOLOGIE

*Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je
Mgr. Michaela Holubová.*

POLITIKA

- = **společenská činnost, jejímž cílem je správa věcí veřejných** (např. způsob financování zdravotnictví, podoba státní maturity, výše zdanění)
- **prostřednictvím politiky lidé se lidé s odlišnými názory a zájmy snaží dosáhnout společných rozhodnutí** (např. kolik peněz ze státního rozpočtu dají na školství)
→ nutnost nalézt **kompromis**
- **rozhodnutí jsou pak závazná**
- **cílem politiky je obecné blaho** (na úrovni státu, kraje, obce)
- **politologie** = společenská věda studující politiku a politické problémy (např. charakter státu, otázka politické moci, prognózy politického vývoje, analýzy volebních výsledků...) – využívá přitom poznatků sociologie, ekonomie, historie, psychologie

TYPY POLITIKY:

- *v souladu s principy demokracie:*
  - **pragmatická politika** – řídí se zásadou užitečnosti, která je v souladu se zájmy občanů, snaha prosadit řešení výhodné pro své voliče (většina současných politických stran)
  - **nepolitická politika** – na první místo klade vyšší morální hodnoty před pouhou užitečností (např. důraz na dodržování lidských práv namísto sledování jen ekonomického zisku), u nás např. T. G. Masaryk, V. Havel)

- *neslučitelné s demokracií:*

- **negativistická politika** – cílem pouze **zisk moci** (např. fašistické a komunistické strany)
- **fundamentalistická politika** – **nekompromisně se drží zásad své ideologie, není schopná tolerance a kompromisu** (lpění na dogmatech víry, odmítání nových vědeckých poznatků..., dnes např. islámský fundamentalismus)

IDEOLOGIE

- = soustava idejí, teorií, postojů a názorů vyjadřujících vztah ke světu a jeho hodnotám (např. význam vzdělání pro jedince a pro stát)
- → každá ideologie se snaží vyložit si svět, člověka a společnost po svém
- → tento výklad se stává základem politického programu (např. vzdělání musí být dostupné pro všechny → školné se neplatí NEBO poskytnutí vzdělání je služba jako každá jiná → musí se platit školné)
- každá ideologie složitou **realitu** kolem nás do **zjednodušuje**

PŘEHLED ZÁKLADNÍCH POLITICKÝCH IDEOLOGIÍ

➤ LIBERALISMUS:

- název odvozen z latiny „*libertas*“ = svoboda
- formoval se především v Anglii od 17. stol. jako opozice vůči absolutismu a v 18. stol. spolu s osvícenstvím
- **ústřední hodnotou tohoto směru je svoboda jednotlivce**
- → **důraz na individualitu, svobodné podnikání, nedotknutelnost soukromého vlastnictví, rovné šance** (např. rovná daň, přístup ke státním příspěvkům pro všechny bez ohledu na jejich příjem)
- požadavek **minimálního státu** – stát by měl do soukromí občanů zasahovat co nejméně (např. zjednodušit byrokracii), stát má pouze chránit svobodu a majetek občanů
- v ekonomické oblasti prosazování **svobody trhu** (bez státních regulací), volná konkurence
- v ČR liberální ideologii odpovídá program ODS, TOP 09

➤ KONZERVATIVISMUS:

- název z latiny „*conservare*“ = zachovávat
- vznikl v 18. stol. jako reakce na šíření liberálních idejí, původně podporoval monarchii
- vyznává tradiční, kulturní, ekonomické a politické hodnoty
- → trvání na zažitém, prověřeném → necht' k radikálním změnám a neprověřeným experimentům, které z jeho pohledu ohrožují společenský řád (např. možnost homosexuálních sňatků)
- v zájmu zachování tradičních hodnot upřednostňuje zájmy celé společnosti před zájmy jednotlivce
- → stát má větší odpovědnost i větší moc
- ve 20. stol. částečné sblížení liberálních a konzervativních myšlenek
- v ČR z ideologie konzervatismu čerpá KDU-ČSL, TOP 09

➤ **SOCIALISMUS:**

- název z latiny „*socialis*“ = společenský
- vznikl od poloviny 19. stol. v souvislosti se snahami dělnictva o emancipaci (prosazení všeobecného hlasovacího práva, zlepšení pracovních podmínek...) – Karel Marx (1818 – 1883)
- zdůrazňuje **nutnost společenské solidarity**
- na konci 19. stol. vznikly v socialismu **dva proudy:**
  - a) **sociální demokracie – reformní socialismus**
  - b) **komunismus – radikální (revoluční) socialismus**

a) **SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE:**

- ve spojení s hodnotami demokracie usiluje o spravedlivější sociální systém → klade důraz na solidarit (tj. vzájemnou pomoc, soudržnost)
- → požadavek sociálního státu – stát má prostřednictvím různých podpor a příplatku pomoci sociálně znevýhodněným občanům (např. mladým rodinám, nezaměstnaným, handicapovaným, seniorům) tím vyrovnat jejich znevýhodnění – rovnost výsledků (např. zavedením progresivního zdanění – občané s vyššími příjmy mají platit vyšší daně → z těch se potom budou platit státní příspěvky těm, kteří tak vysokých příjmů nedosahují)
- státní zásahy do ekonomiky – regulace trhu (např. stanovením maximálních cen nebo minimální mzdy)
- staví celospolečenský zájem nad zájmy jednotlivce
- v ČR ČSSD

b) **KOMUNISMUS:**

- název z latiny „*communis*“ = společný
- hlavními teoretiky K. Marx a B. Engels
- **utopická vize beztrždní společnosti** – přesvědčení, že společné vlastnictví továren a podniků odstraní sociální nespravedlnost a povede k prosperující společnosti, kde již není potřeba existence státu
- → **odmítnutí soukromého vlastnictví jako zdroje nerovnosti mezi lidmi**
- staví celospolečenský zájem nad zájmy jednotlivce
- **státem plánovitě řízené hospodářství** bez možnosti svobodného podnikání a obchodování
- → **pokus o uskutečnění vedl v minulosti k zavedení totalitního režimu** – pokus o realizaci komunismu ve 20. stol. v SSSR, v Československu, Polsku nebo Maďarsku
- v ČR KSČM – v současnosti se distancovala od praktik období totality

➤ FEMINISMUS:

- název z latiny „*femina*“ = žena
- moderní politická ideologie, vznik na konci 19. stol. v souvislosti s úsilím žen o získání volebního práva, nově se prosazuje od 60. let 20. stol.
- prosazuje společenské, politické a ekonomické **zrovnoprávnění žen s muži** → stejné mzdy (boj proti platové diskriminaci), rovné příležitosti, poukazování na vžitě sexuální stereotypy, organizace kampaní týkajících se potratů, pornografie, domácího násilí
- v současnosti vede **diskuse o zavedení povinných kvót** politickým stranám nebo státním firmám, které by určovaly, kolik žen u nich musí být zaměstnáno (tzv. pozitivní diskriminace)
- v souvislosti s požadavkem rovných práv pro obě pohlaví prosazuje také právo mužů na výchovu dětí

➤ ENVIROMENTALISMUS:

- název z anglického „*enviroment*“ = prostředí
- moderní ideologie, vznik v 2. polovině 20. stol.
- **usiluje o ochranu životního prostředí → zdůrazňuje společenskou odpovědnost za stav životního prostředí**
- kritika stávajících ideologií za nezodpovědné využívání přírodních zdrojů bez ohledu na následky v budoucnosti
- → strany zelených
- z enviromentalismu vychází řada protestních ekologických hnutí (např. Greenpeace, hnutí Arnika)

➤ ANARCHISMUS:

- název z řečtiny „*anarchia*“ = bezvládní
- → **odmítnutí jakékoli politické autority a hierarchie ve společnosti**, kapitalismu, státní moci i práva
- → **požadavek absolutní svobody jednotlivce, zrušení státu**, spravedlivého rozdělování hmotných statků a dobrovolného rozhodování
- přesvědčení, že se lidská společnost dokáže regulovat sama bez potřeby státu, není nutné, aby jeden člověk ovládal z jakýchkoli důvodů druhého
- → **společnost má fungovat na principu decentralizovaných samosprávných obcí (jednotek) vzniklých na základě dočasně dohodnutých a vždy odvolatelných závazků**
- v současné době kritika globalizace
- **radikální anarchismus používá i násilných prostředků a je neslučitelný s demokracií**

➤ FAŠISMUS:

- název z latiny „*fascis*“ = sjednocení
- **totalitní ideologie, vznik v Itálii na počátku 20. stol.**
- odmítání liberalismu a komunismu jako příčiny společenské krize
- **požadavek silného státu v čele s vůdcem**
- nadřazuje zájmy celku (národa) nad zájmy jednotlivce
- pokus o realizaci myšlenek fašismu v Itálii ve 20. – 40. letech Mussolinim

➤ NACISMUS (NÁRODNÍ SOCIALISMUS):

- totalitní ideologie výrazně inspirována italským fašismem
- základem pocit nadřazenosti vlastního národ a rasová nesnášenlivost ve spojení s vůdcovským principem
- → nesnášenlivost vůči jiným názorovým proudům (např. vůči homosexuálům)
- v Německu ve 30. letech 20. stol. se utvořil totalitní režim vedený Adolfem Hitlerem, který stavěl na využití sociálních (masová nezaměstnanost) a nacionálních problémů (ponížené sebevědomí Němců), vyústil v agresivní politiku, útočnou válku a genocidu
- dnes extrémistické neonacistické skupiny (v ČR Dělnická strana, Sdružení pro republiku-Republikánská strana Československa)

➤ RASISMUS:

- cílem legitimizovat biologické nerovnosti mezi lidmi
- → tím právně a společensky zvýhodnit jednu rasu před ostatními
- → diskriminace ras, které nositelé ideologie pokládají za nižší → nerovnost před zákonem (bez volebního práva, nižší mzda za stejnou práci...)
- rasismus proti černošskému obyvatelstvu v USA (do 1964 rasová segregace)
- německý nacismus končící genocidou Židů a Romů
- v Jihoafrické republice vyústil rasismus v letech 1948 – 1994 v **uplatňování apartheidu = důsledné oddělování černošského a bělošského obyvatelstva**
- součást ideologie některých extrémistických hnutí

MODELY ROZDĚLENÍ POLITICKÝCH **IDEOLOGIÍ**

*Umístěte do grafu
politické ideologie,
které znáte.*

SVOBODA

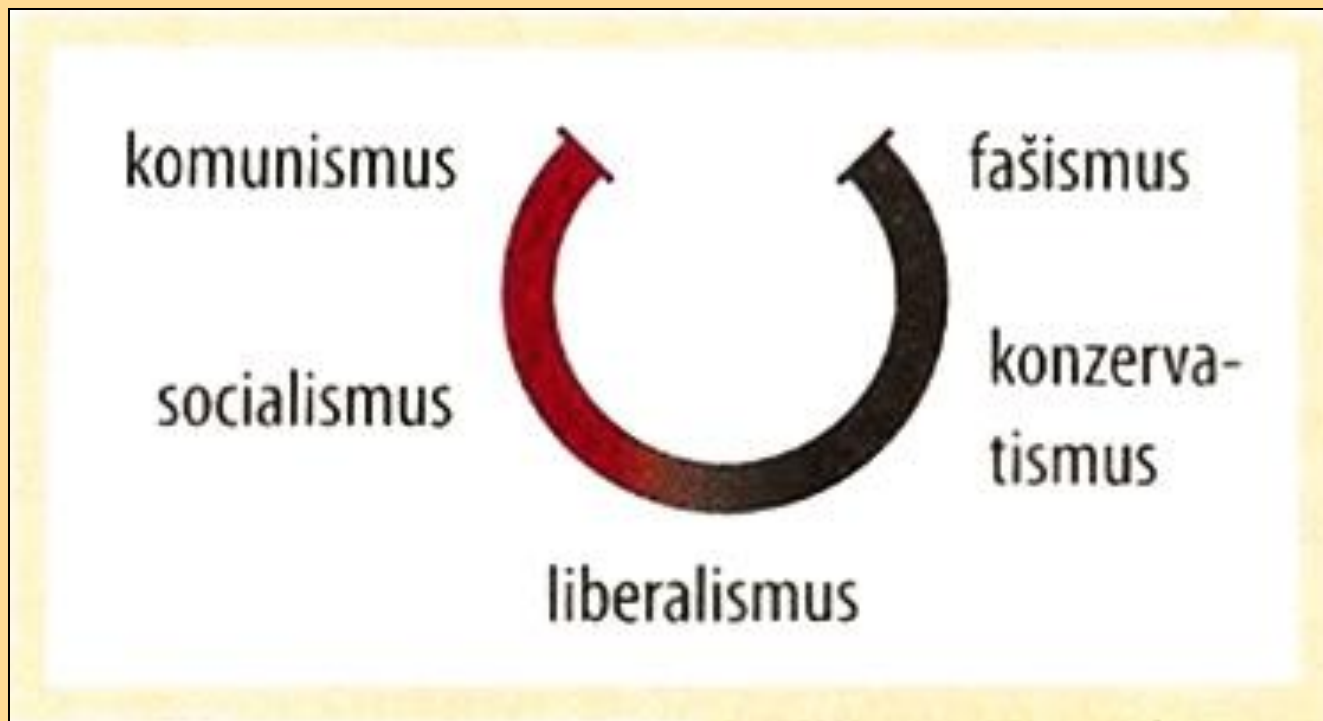
ROVNOST

NEROVNOST

TOTALITA

jedno z možných schémat rozdělení politických ideologií

*Co podle vás znázorňuje toto schéma?
Co z něj lze vyčíst?*

model podkovy

Jakou politickou ideologii mohou podle vás zastávat jednotliví lidé na obrázku? Proč?

ZDROJE

- DRNEK, Martin a kolektiv. *Společenské vědy pro střední školy – 2. Díl – Učebnice*. Brno: Nakladatelství Didaktis spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7358-152-7.
- DVOŘÁK, Jan a kolektiv. *Odmaturuj ze společenských věd*. Brno: Nakladatelství Didaktis spol. s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7358-122-0.
- www.wikipedia.cz

ZDROJE OBRÁZKŮ

<http://1.bp.blogspot.com/-juzWc-UqStM/T2isMdtA6UI/AAAAAAAAAM0/6DUEbuT5fVs/s1600/14-1024x1024.jpg>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Okragly_Stol_1989.jpg

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Banner_politics.png

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Talk_sign.svg

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:FamiliaOjeda.JPG>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Affinity_group_collateral_damage.jpg?uselang=cs

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Secretary_Salazar_Medford_14_%286780034160%29.jpg?uselang=cs